Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA HENRIKA SAUGMANDSGORA ĒES
[*HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2019. gada 5. septembrī[1]

Lieta C-272/18

Verein für Konsumenteninformation
pret
TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co. KG

(*Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Piemērojamie tiesību akti – Fiduciārie līgumi, kuri noslēgti starp patērētājiem, kam pastāvīgā dzīvesvieta ir pirmajā valstī, un uzņēmēju, kas reģistrēts otrajā valstī, un kuru priekšmets ir kapitāla daļu pārvaldība komandītsabiedrībās, kuras reglamentē otrās valsts tiesību akti – Romas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām – Regula (EK) Nr. 593/2008 – Izslēgtie jautājumi – 1. panta 2. punkts – Jautājumi, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām – Aizsargājoši noteikumi patērētāju līgumu jomā – Izslēgtie līgumi – Romas konvencijas 5. panta 4. punkts un Regulas (EK) Nr. 593/2008 6. panta 4. punkts – Līgums par pakalpojumu sniegšanu, kura ietvaros pakalpojumus patērētājam sniedz tikai un vienīgi valstī, kas nav viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts – Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos – Noteikuma par tiesību aktu izvēli, kurā ir noteiktas pakalpojumu sniedzēja juridiskās adreses atrašanās vietas tiesības, negodīgums

I. Ievads

1. *Verein für Konsumenteninformation* (turpmāk tekstā – "*VKI*"), patērētāju tiesību aizsardzības apvienība, kas reģistrēta Austrijā, attiecībā pret *TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG* (turpmāk tekstā – "*TVP*"), kas ir Hamburgā (Vācija) reģistrēta sabiedrība, iesniedza prasību par noteikuma izmantošanas izbeigšanu[2], lai šai sabiedrībai tās darījumu attiecībās ar patērētājiem, kuri dzīvo Austrijā, aizliegtu izmantot atsevišķus līguma noteikumus. Šie noteikumi ir ietverti fiduciārajos līgumos, kuru priekšmets ir kapitāla daļu pārvaldība slēgtos nekustamā īpašuma fondos, kuri reģistrēti Vācijā un kuri izveidoti kā komandītsabiedrības. Attiecīgo noteikumu starpā ir noteikums par piemērojamo tiesību aktu izvēli, kuros ir norādīts uz Vācijas tiesībām.

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/22/EK (2009. gada 23. aprīlis) par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību (OV 2009, L 110, 30. lpp.) izpratnē.

2. *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) vēlas noskaidrot jautājumu par šāda noteikuma par piemērojamo tiesību aktu izvēli saderību ar Direktīvu 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos [3], ņemot vērā it īpaši šīs direktīvas interpretāciju, ko Tiesa sniegusi spriedumā *Verein für Konsumenteninformation* [4]. Atbilde uz šo jautājumu galvenokārt ir atkarīga no tā, vai tās ir Austrijas tiesības, kas ir piemērojamas aplūkotajiem fiduciārajiem līgumiem šādas izvēles neesamības gadījumā, vai, tieši pretēji, tās ir Vācijas tiesības. Šis pēdējais punkts savukārt ir atkarīgs no Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām [5], un Regulas (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām [6], interpretācijas.

3. Tādējādi šī tiesa ir uzdevusi Tiesai vairākus jautājumus, cenšoties panākt, lai *vispirms* tiktu noteikts, vai šajos fiduciārajos līgumos ir izvirzīti "jautājumi, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām", kuri ir izslēgti no Romas konvencijas un Romas I regulas materiālās piemērošanas jomas, ciktāl tie attiecas uz komandītsabiedrību kapitāla daļām un ir cieši saistīti ar attiecīgo komandītsabiedrību statūtiem. Pieņemot, ka tas tā nav, šie jautājumi *turpinājumā* attiecas uz to, vai minētie līgumi ir izslēgti no aizsargājošo noteikumu patērētāju līgumu jomā, kuri paredzēti šajos instrumentos, piemērošanas jomas, pamatojoties uz to, ka pakalpojumi patērētājiem saskaņā ar šiem pašiem līgumiem tiekot sniegti tikai un vienīgi ārpus Austrijas. Minētie jautājumi *visbeidzot* attiecas uz strīdīgā noteikuma par tiesību aktu izvēli saderību ar Direktīvu par negodīgiem noteikumiem.

4. Šajos secinājumus es paskaidrošu, kāpēc, manuprāt, tiesību akti, kuri piemērojami tādiem fiduciārajiem līgumiem kā pamatlietā aplūkotie, ir jānosaka atbilstoši Romas konvencijas un Romas I regulas normām. Turklāt es izklāstīšu iemeslus, kādēļ, manuprāt, uz šādiem līgumiem – kuru ietvaros pakalpojumi patērētāja pastāvīgās dzīvesvietas valstī ir sniedzami "attālināti" no kādas citas valsts teritorijas – attiecas aizsargājošie noteikumi patērētāju līgumu jomā, kuri ir paredzēti šajos instrumentos. Visbeidzot paskaidrošu, ka tāds noteikums par tiesību aktu izvēli, kāds ir ietverts šajos strīdīgajos līgumos, ir negodīgs, jo tajā patērētājs netiek informēts par to, ka neatkarīgi no šīs izvēles viņam ir tiesības atsaukties uz aizsardzību, kas viņam ir garantēta viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktu imperatīvajās normās.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Romas konvencija

5. Romas konvencijas 1. panta "Konvencijas piemērošanas joma" 1. un 2. punktā ir noteikts:

"1. Šīs konvencijas normas piemēro līgumsaistībām jebkurā situācijā, kurā ir izvēle starp dažādu valstu tiesību aktiem.

2. Tās nepiemēro:

[..]

3 Padomes Direktīva (1993. gada 5. aprīlis) (OV 1993, L 95, 29. lpp.) (turpmāk tekstā – "Direktīva par negodīgiem noteikumiem").

4 Spriedums, 2016. gada 28. jūlijs (C-191/15, turpmāk tekstā – "spriedums *VKI/Amazon*", EU:C:2016:612).

5 Kura bija atvērta parakstīšanai Romā 1980. gada 19. jūnijā (OV 1980, L 266, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – "Romas konvencija").

6 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2008. gada 17. jūnijs) (OV 2008, L 177, 6. lpp.), kurā izdarīti labojumi (OV 2009, L 309, 87. lpp.) (turpmāk tekstā – "Romas I regula). Gan Romas konvencija, gan Romas I regula pamatlietai ir piemērojamas *ratione temporis* (skat. šo secinājumu 9. punktu).

e) jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām struktūrām, kas ir vai nav juridiskas personas, piemēram, to izveide, reģistrējot vai citādi, tiesībspēja, uzņēmējsabiedrību un citu struktūru, kas ir vai nav juridiskas personas, iekšējā organizācija vai likvidācija un amatpersonu un dalībnieku kā tādu personiskā atbildība par uzņēmējsabiedrības vai struktūras saistībām;

[..].”

6. Romas konvencijas 5. pantā “Konkrēti patērētāju līgumi” ir paredzēts:

“1. Šo pantu piemēro līgumam, kura priekšmets ir preču vai pakalpojumu piegāde personai (“patērētājam”) tādam nolūkam, kuru var uzskatīt par esošu ārpus tās nodarbošanās vai profesionālās darbības, vai līgumam par kredīta piešķiršanu šim nolūkam.

2. Neatkarīgi no 3. panta pušu veiktā tiesību akta izvēle nedrīkst patērētājam liegt aizsardzību, ko viņam nodrošina tās valsts imperatīvās normas, kurā atrodas viņa pastāvīgā dzīvesvieta:

– ja attiecīgajā valstī pirms līguma noslēgšanas viņam tika adresēts īpašs uzaicinājums vai ieteikums, un viņš šajā valstī no savas puses ir veicis visus nepieciešamos pasākumus, lai noslēgtu līgumu,

vai

– ja otra puse vai tās pārstāvis attiecīgajā valstī ir saņēmis patērētāja pasūtījumu,

[..].

3. Neatkarīgi no 4. panta līgumam, uz kuru attiecas šis pants, gadījumā, ja nav veikta izvēle saskaņā ar 3. pantu, piemēro tās valsts tiesību aktus, kurā atrodas patērētāja pastāvīgā dzīvesvieta, ja līgums ir noslēgts šā panta 2. punktā minētajos apstākļos.

4. Šo pantu nepiemēro attiecībā uz:

[..]

b) līgumu par pakalpojumu sniegšanu, saskaņā ar kuru pakalpojumus sniedz patērētājam tikai un vienīgi valstī, kura nav viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts.

[..]”

B. Romas I regula

7. Romas I regulas 1. panta “Materiāltiesiskā darbības joma” 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Šo regulu piemēro līgumsaistībām civillietās un komerclietās gadījumos, kas saistīti ar tiesību normu kolīziju.

Tā jo īpaši neattiecas uz nodokļu, muitas vai administratīvām lietām.

2. No šīs regulas darbības jomas ir izslēgti:

[..]

f) jautājumi, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām, piemēram, to izveide, reģistrējot vai kā citādi, tiesībspēja un rīcībspēja, iekšējā organizācija vai likvidācija un institūciju vai amatpersonu un dalībnieku personiskā atbildība par uzņēmējsabiedrības vai struktūras saistībām;

[..].”

8. Šīs regulas 6. pantā “Patērētāju līgumi” ir paredzēts:

“1. Neskarot 5. un 7. pantu, līgumu, ko fiziska persona mērķiem, kurus var uzskatīt par nesaistītiem ar viņas arodu vai profesiju, (“patērētājs”) noslēgusi ar citu personu, kas darbojas, īstenojot savu arodu vai profesiju, (“uzņēmējs”) reglamentē tās valsts tiesību akti, kurā ir patērētāja pastāvīgā mītnesvieta [dzīvesvieta], ja uzņēmējs:

[..]

b) kā citādi vērš šādu darbību uz minēto valsti vai vairākām valstīm, tostarp minēto valsti,

un ja līgums attiecas uz šādu darbību jomu.

2. Neskarot 1. punktu, puses var saskaņā ar 3. pantu izdarīt izvēli attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami līgumam, kurš atbilst 1. punkta prasībām. Tomēr šādas izvēles iznākumā patērētājam nedrīkst būt liegta aizsardzība, kas tam piešķirta ar noteikumiem, no kuriem nevar atkāpties, savstarpēji vienojoties, atbilstīgi tiesību aktiem, kurus piemērotu saskaņā ar 1. punktu, ja nebūtu izdarīta izvēle.

3. Ja 1. punkta a) vai b) apakšpunkta prasības nav izpildītas, tiesību aktus, kas piemērojami līgumam starp patērētāju un uzņēmēju, nosaka atbilstīgi 3. un 4. pantam.

4. Šā panta 1. un 2. punktu nepiemēro:

a) līgumiem par pakalpojumu sniegšanu, saskaņā ar kur[iem] pakalpojumus patērētājam sniedz tikai un vienīgi valstī, kura nav viņa pastāvīgās mītnesvietas [dzīvesvietas] valsts;

[..].”

9. Ar Romas I regulu tika aizstāta Romas konvencija. Atbilstoši tās 28. pantam šo regulu piemēro līgumiem, kas noslēgti kopš 2009. gada 17. decembra. Nav strīda par to, ka pamatlietā aplūkotā prasība par noteikuma izmantošanas izbeigšanu attiecas gan uz līgumiem, kas noslēgti pirms šī datuma, gan līgumiem, kas noslēgti un noslēdzami pēc šī datuma, un tādējādi abi šie instrumenti ir piemērojami *ratione temporis*.

C. Direktīva par negodīgiem noteikumiem

10. Direktīvas par negodīgiem noteikumiem 3. panta 1. punktā ir noteikts:

“Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.”

III. Pamatlieta, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

11. Sabiedrība *MPC Münchmeyer Capital AG Hamburg* (turpmāk tekstā – "*MPC*") strukturē un pārdod slēgtus nekustamā īpašuma fondus, kas ir izveidoti kā saskaņā ar Vācijas tiesībām dibinātas komandītsabiedrības[7]. *TVP*, kas ir *MPC* pilnībā piederošs meitasuzņēmums, ir attiecīgo sabiedrību pārvaldītāja un dibinātāja komandīte.

12. Šie fondi jau sākotnēji tika veidoti tā, lai privātajiem un institucionālajiem ieguldītajiem ļautu tajos iegādāties kapitāla daļas kā komandītiem. Tādējādi ar komandītsabiedrību statūtiem, kuros ir strukturēti minētie fondi, *TVP* kā pārvaldītājai un dibinātājai komandītei ir dotas tiesības uzņemt papildu komandītus.

13. Šajā nolūkā kādam citam *MPC* pilnībā piederošam meitasuzņēmumam tika uzticēts piesaistīt potenciālos ieguldītājus. Prospekti saistībā ar kapitāla daļām fondos, kurus ir izveidojusi *MPC*, it īpaši (un atsevišķos gadījumos tikai un vienīgi) ir tikuši izplatīti Austrijā.

14. Ieinteresētie ieguldītāji varēja iegādāties kapitāla daļas šajos fondos, tostarp nosūtot *TVP* paziņojumu par pievienošanos, kas izpaudās kā priekšlikums par fiduciārā līguma (*Treuhandvertrags*) noslēgšanu. Summa, kas atbilst kapitāla daļām, bija jāiemaksā kādā no fiduciārajiem kontiem (*Treuhandkonten*), kuri šim nolūkam atvērti Austrijas bankās. Tādējādi šie ieguldītāji ar *TVP* starpniecību, kas rīkojās kā fiduciāre saistībā ar viņu komandītsabiedrības kapitāla daļām, netieši pievienojās minētajiem fondiem kā fiducianti. Šajā ziņā šī sabiedrība savā vārdā, bet konkrēto ieguldītāju interesēs īsteno viņu tiesības, kas izriet no viņu līdzdalības. Tā viņiem nodod dividenžu maksājumus un citus mantiskos labumus, kas no tās izriet. Tāpat *TVP* ieguldītājiem nosūta informāciju, kuru tai sniedz fonds par darbības norisi. Par šiem dažādiem pakalpojumiem *TVP* saņem fiksētu atlīdzību.

15. Fiduciārajos līgumos, kuri tādējādi noslēgti ar *TVP*, konkrēti ir paredzēts šāds noteikums (vai tam līdzvērtīgs noteikums):

"Uz fiduciāro līgumu attiecas Vācijas Federatīvās Republikas tiesības. Izpildes vieta un jurisdikcija attiecībā uz visiem strīdiem, kā arī par minētā līguma noslēgšanu ir fiduciāres juridiskā adrese, ja tiesību akti pieļauj šādu vienošanos."

16. 2013. gada 6. septembrī *VKI* iesniedza prasību par noteikuma izmantošanas izbeigšanu *Handelsgericht Wien* (Vīnes Komerctiesa, Austrija), lai *TVP* savās darījumu attiecībās ar patērētājiem, kuri dzīvo Austrijā, aizliegtu izmantot noteiktu skaitu noteikumu, kas ietverti vispārējos nosacījumos, uz kuriem ir balstīti tās noslēgtie fiduciārie līgumi, un/vai standarta līguma veidlapās, kas tiek izmantotas šim nolūkam, pamatojoties it īpaši uz to, ka tie esot negodīgi Direktīvas par negodīgiem noteikumiem un Austrijas tiesību normu, ar kurām ir transponēta šī direktīva, izpratnē. Turklāt *VKI* lūdz, lai tā tiktu pilnvarota publicēt spriedumu.

17. *VKI* celtā prasība it īpaši attiecas uz šo secinājumu 15. punktā minēto noteikumu par fiduciāro pakalpojumu izpildes vietu un tiesību aktiem, kuri ir piemērojami fiduciārajiem līgumiem. Šajā saistībā *VKI* norādīja, ka it īpaši atbilstoši Regulas (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām[8], normām apstrīdēto noteikumu likumība esot jāizvērtē, nevis ņemot vērā tiesības, kas piemērojamas šiem līgumam, bet atbilstoši *lex loci damni* [tās vietas tiesībām, kurā notikusi neatļautā darbība], proti, Austrijas tiesībām. Turklāt šīs pēdējās minētās tiesības esot piemērojamas arī saskaņā ar Romas konvenciju un Romas I regulu.

7 Attiecībā uz plašākiem paskaidrojumiem skat. šo secinājumu 9. zemsvītras piezīmi.

8 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2007. gada 11. jūlijs) (OV 2007, L 199, 40. lpp.) (turpmāk tekstā – "Romas II regula").

18. *TVP* lūdza noraidīt *VKI* celto prasību. Šī sabiedrība uzskata, ka saskaņā ar Romas I regulas normām strīdīgo līgumu noteikumu likumība ir jāizvērtē, ņemot vērā Vācijas tiesības, kas izvēlētas kā piemērojamas fiduciārajiem līgumiem. Turklāt šie līgumi un attiecīgo komandītsabiedrību statūti ir tik cieši saistīti, ka uz šiem pirmajiem minētajiem obligāti esot jāattiecina tās pašas tiesības, kādas attiecas uz šiem otrajiem minētajiem, proti, arī Vācijas tiesības. Turklāt visus minētajos līgumos paredzētos pakalpojumus *TVP* esot sniegusi Vācijā, un Austrijā tai neesot ne filiāles, ne pārstāvniecības, ne arī personāla.

19. Ar 2015. gada 3. septembra spriedumu *Handelsgericht Wien* (Vīnes Komerctiesa) apmierināja *VKI* prasību. Piemērojot Austrijas tiesības, šī tiesa uzdeva *TVP* savās darījumu attiecībās ar patērētājiem, kuri dzīvo Austrijā, pārtraukt izmantot šajā prasībā minētos līguma noteikumus, tostarp noteikumu par tiesību aktu izvēli. Tā arī apmierināja lūgumu par sprieduma publicēšanu.

20. Ar 2016. gada 13. septembra rīkojumu *Oberlandesgericht Wien* (Apelācijas tiesa Vīnē, Austrija) atcēla spriedumu, kuru bija pasludinājusi *Handelsgericht Wien* (Vīnes Komerctiesa), un nodeva lietu atpakaļ šai tiesai, lai tā veiktu izmeklēšanu un pieņemtu jaunu nolēmumu. It īpaši, atsaucoties uz spriedumu *VKI*/*Amazon*, apelācijas tiesa nosprieda, ka strīdīgā noteikuma par tiesību aktu izvēli spēkā esamības pārbaude ir jāveic, ņemot vērā Vācijas tiesības, tomēr atbilstoši šīm tiesībām šāds noteikums esot negodīgs, jo tas maldinot patērētāju, sniedzot viņam kļūdainu priekšstatu, ka līgumam ir piemērojami tikai šīs dalībvalsts tiesību akti, un neinformējot par to, ka saskaņā ar Romas konvencijas un Romas I regulas tiesību normām viņam ir arī tiesības atsaukties uz aizsardzību, kas tam piedāvāta viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts imperatīvajās tiesību normās, kuras šajā gadījumā ir Austrijas tiesības.

21. Gan *VKI*, gan *TVP* cēla prasību par šo rīkojumu *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa). Šajos apstākļos šī tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai [Romas konvencijas] 1. panta 2. punkta e) apakšpunktā un [Romas I regulas] 1. panta 2. punkta f) apakšpunktā paredzētā atkāpe no piemērošanas jomas ietver arī līgumus starp fiduciantu un fiduciāru, kurš fiducianta labā pārvalda sabiedrības kapitāla daļas komandītsabiedrībā, it īpaši tad, ja pastāv saikne starp sabiedrības līgumiem un fiduciārajiem līgumiem?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša,

vai [Direktīvas par negodīgiem noteikumiem] 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka starp komersantu un patērētāju noslēgtā fiduciārā līgumā par komandītsabiedrības kapitāla daļu pārvaldību ietverts noteikums, kurš nav atsevišķi apspriests un saskaņā ar kuru ir piemērojami komandītsabiedrības juridiskās adreses valsts tiesību akti, ir negodīgs, ja fiduciārā līguma vienīgais mērķis ir komandītsabiedrības kapitāla daļu pārvaldība un fiduciantam ir tieša sabiedrības dalībnieka tiesības un pienākumi?

3) Ja atbilde uz pirmo vai otro jautājumu ir apstiprinoša,

vai šī atbilde ir citāda, ja komersantam, lai sniegtu savus pakalpojumus, nav jādodas uz patērētāja valsti, taču tam ir jānodod patērētājam sadalītā peļņa un citi mantiski labumi, ko rada līdzdalība, un informācija par [sabiedrības, kurā tam pieder kapitāla daļas,] komercdarbības norisi? Vai šajā ziņā ir nozīme tam, ka ir piemērojama Romas I regula vai Romas konvencija?

4) Ja atbilde uz trešo jautājumu ir apstiprinoša,

vai šī atbilde ir tāda pati, ja papildus patērētāja pastāvīgās dzīvesvietas valstī ir parakstīts viņa pieteikums uz parakstīšanos, informāciju par kapitāla daļu komersants dara pieejamu arī internetā un patērētāja valstī ir atvērts maksājumu konts, uz kuru patērētājam ir jāveic ieguldījums, lai gan komersants nevar rīkoties ar šo bankas kontu? Vai šajā ziņā ir nozīme tam, ka ir piemērojama Romas I regula vai Romas konvencija?"

22. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas pieņemts 2018. gada 28. martā, Tiesas kancelejā tika reģistrēts 2018. gada 20. aprīlī. Rakstveida apsvērumus iesniedza *VKI*, *TVP* un Eiropas Komisija. Tie paši lietas dalībnieki bija pārstāvēti tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai, kas notika 2019. gada 27. februārī.

IV. Analīze

23. Prasības par noteikuma izmantošanas izbeigšanu, ko šajā gadījumā *VKI* ir cēlusi pret *TVP*, pamatā ir kapitāla daļas, kuras iegādājušies privātie ieguldītāji, kas dzīvo Austrijā, slēgtajos nekustamā īpašuma fondos, kas ir izveidoti kā saskaņā ar Vācijas tiesībām dibinātas komandītsabiedrības[9]. Precīzāk, parakstot pieteikumu par pievienošanos šiem fondiem, ieguldītāji *tieši* nav iesaistījušies attiecīgo sabiedrību kapitālā. Patiesībā viņi ir uzticējuši savu kapitāla daļu summu *TVP* (kas ir šo sabiedrību pārvaldītāja un dibinātāja komandīte) un ar šo sabiedrību ir parakstījuši *fiduciāros līgumus* (*Treuhandverträge*), kuru priekšmets ir šo kapitāla daļu pārvaldīšana[10].

24. Šajā brīdī īsi ir jāatgādina, ka *Treuhand* (termins, kas norāda uz saskaņā ar Vācijas tiesībām izveidotu iestādi, kura ir radnieciska fiducijai [uzticības pilnvarojumam] Francijas tiesībās) darījuma ietvaros persona, kas saukta par *fiduciantu* (*Treugeber*), nodod aktīvu īpašumtiesības kādai citai personai, kas saukta par *fiduciāru* (*Treuhänder*), kurai šie aktīvi ir jāglabā atsevišķi no sava paša kapitāla un tie ir jāpārvalda ar noteiktu mērķi *labuma guvēja* (kas var būt, bet ne vienmēr ir fiduciants) labā. Kā nodoto aktīvu īpašnieks fiduciārs rīkojas *savā vārdā*, bet labuma guvēja *interesēs*[11].

25. Tādējādi, izmantojot strīdīgos fiduciāros līgumus, *TVP*, kas ir attiecīgo komandītsabiedrību "tieša" komandīte dalībniece, pārvalda kapitāla daļas, kuru īpašniece tā ir šajās sabiedrībās, savā vārdā, bet daudzo ieguldītāju, kuri vienlaikus ir fiducianti un labuma guvēji no fiduciārajiem darījumiem, kas attiecas uz kapitāla daļām, interesēs. Tādējādi šie attiecīgie ieguldītāji (pārņemot iesniedzējtiesas izmantoto formulējumu) minētajām sabiedrībām ir "pievienojušies netieši"[12].

9 No *VKI* apsvērumiem izriet, ka tādu slēgto fondu darbība, kādus ir izveidojusi *MPC*, ietver kapitāla piesaistīšanu, emitējot un pārdodot daļas sabiedrību, kuras izveidotas šim nolūkam, kapitālā, lai veiktu ieguldījumus nekustamajos īpašumos, un to mērķis ir radīt ienākumus, iznomājot un pārdodot konkrētos īpašumus. Ieguldītāji uz daļām var parakstīties tikai ierobežotu laikposmu. Tiklīdz vajadzīgais kapitāls ir savākts, fonds tiek slēgts un vairs neemitē jaunas daļas. Sākotnēji emitētās kapitāla daļas fonds nevarēs pārpirkt vai varēs to izdarīt tikai ar stingriem nosacījumiem. Šāda veida fondi it īpaši ir izplatīti Vācijā (skat. saistībā ar šo problemātiku ģenerāladvokātes V. Trstenjakas [*V. Trstenjak*] secinājumus lietā *E. Friz* C-215/08, EU:C:2009:522, 33., 42. un 43. punkts un tajos minētās atsauces). *VKI* vēl norāda, ka kopš 2002. gada aptuveni 16 000 Austrijas patērētāju ir noslēguši fiduciāros līgumus ar *TVP*, lai iegādātos kapitāla daļas *MPC* fondos.

10 Nav strīda par to, ka ieguldītāji varēja arī izdarīt izvēli tieši iesaistīties sabiedrībās, kas strukturē fondus kā komandīti dalībnieki un tikt ierakstīti Vācijas komercreģistrā. Tomēr tā nav situācija, par kuru ir runa pamatlietā.

11 *Treuhand* un fiducija līdzinās *trastam Common Law* valstīs (skat. attiecībā uz analīzi salīdzinošajās tiesībās, Braun, A., un Swadling, W., "Chapter six – Management: Trust, Treuhand and Fiducie", no: Van Erp, S., un Akkermans, B., *Cases, Materials and Text on Property Law*, *Ius commune casebooks for the common law of europe*, Hart Publishing, 2012, 553.–615. lpp.). Tomēr Romas konvencijas 1. panta 2. punkta g) apakšpunktā un Romas I regulas 1. panta 2. punkta h) apakšpunktā no materiālās piemērošanas jomas ir izslēgta *trastu* veidošana un attiecības starp dibinātājiem, *pilnvarotajiem* un labuma guvējiem. Taču šis izņēmums *a priori* nav piemērojams izskatāmajā lietā. Proti, no Ziņojuma par Konvenciju par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, kuru ir sagatavojuši *Mario Giuliano*, Milānas Universitātes profesors, un *Paul Lagarde*, Parīzes I universitātes profesors (OV 1980, C 282, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – "*M. Giuliano* un *P. Lagarde* ziņojums"), izriet, ka principā minētais izņēmums attiecas tikai uz *trastiem* un tas neietver "līdzīgus kontinentālo tiesību veidojumus" (skat. šī ziņojuma 13. lpp.). Jebkurā gadījumā, tā kā jautājumu par šīs pašas izslēgšanas piemērojamību iesniedzējtiesa nav uzdevusi un tas nav ticis izvirzīts Tiesā, šo secinājumu turpinājumā par to es plašāk neizteikšos.

12 Iesniedzējtiesa nesniedz vairāk detaļu attiecībā uz veidu, kādā juridiski jānoformē konkrētie ieguldījumi.

26. Prasības par noteikuma izmantošanas izbeigšanu, ko *VKI* cēlusi pret *TVP*, priekšmets ir *dažādu noteikumu, kuri ietverti šajos fiduciārajos līgumos* (vai, precīzāk, vispārējos nosacījumos, uz kuriem ir balstīti šie paši līgumi, un šim nolūkam izmantotajās standarta līguma veidlapās), *likumība*. *VKI* it īpaši norāda, ka šie noteikumi ir negodīgi Direktīvas par negodīgiem noteikumiem 3. panta 1. punkta izpratnē. Tā kā *TVP* juridiskā adrese ir Vācijā un *VKI* aizstāv Austrijā dzīvojošu patērētāju tiesības, rodas jautājums par attiecībā uz šo prasību piemērojamajām tiesībām.

27. Spriedumā *VKI*/*Amazon* Tiesa būtībā ir nospriedusi, ka tādai prasībai par noteikuma izmantošanas izbeigšanu, kas vērsta pret apgalvoti nelikumīgiem līguma noteikumiem, kurus izmanto dalībvalstī reģistrēts uzņēmums, kas slēdz līgumus ar patērētājiem, kuri dzīvo citās dalībvalstīs, piemērojamie tiesību akti ir jānosaka saskaņā ar Romas II regulas 6. panta 1. punktu [13]. Savukārt uz jautājumu par konkrēta līguma noteikuma negodīgo raksturu attiecas līgumam piemērojamie tiesību akti, proti, tiesību akti, uz kuriem kā uz piemērojamajiem tiesību aktiem norādīts Romas konvencijā un Romas I regulā [14]. Spriest par prasību, ko šajā lietā *VKI* cēlusi pret *TVP*, nozīmē noteikt tiesību aktus, kuri ir piemērojami strīdīgajiem fiduciārajiem līgumiem.

28. Šajā ziņā *TVP* atsaucas uz noteikumu par tiesību aktu izvēli, kurš ir paredzēts šajos līgumos un kurā kā piemērojamas ir norādītas Vācijas tiesības, proti, tās juridiskās adreses un komandītsabiedrības juridiskās adreses atrašanās vietas tiesību akti. *VKI* tomēr atsaucas uz šī līguma noteikuma negodīgumu. Proti, spriedumā *VKI*/*Amazon* Tiesa ir nospriedusi, ka līdzīgs noteikums var maldināt patērētāju, ja tajā šis patērētājs netiek informēts par to, ka atbilstoši aizsargājošiem noteikumiem patērētāju līgumu jomā, kuri paredzēti Romas I regulā, lai kādi arī būtu izraudzītie tiesību akti, viņš var saņemt aizsardzību, ko viņam nodrošina viņa pastāvīgās dzīvesvietas tiesību aktu imperatīvās normas [15]. *TVP* iebilst, ka šī judikatūra nav attiecināma uz pamatlietu. Proti, strīdīgais noteikums par tiesību aktu izvēli esot pilnībā deklaratīvs – uz pamatlietā aplūkotajiem fiduciārajiem līgumiem jebkurā gadījumā esot jāattiecina Vācijas tiesību akti, kuri ir piemērojami konkrētajām sabiedrībām.

29. Šajā kontekstā ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa jautā Tiesai par to, vai, kā apgalvo *TVP*, fiduciārie līgumi ir izslēgti no Romas konvencijas un Romas I regulas materiālās piemērošanas jomas atbilstoši izņēmumam, kas ir paredzēts šīs konvencijas 1. panta 2. punkta e) apakšpunktā un šīs regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunktā, saistībā ar "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām", un, ja tas tā ir, tad kādā mērā. Pirmām kārtām es pievērsīšos šai problemātikai (A sadaļa).

30. Gadījumā, ja strīdīgie fiduciārie līgumi ietilptu Romas konvencijas un Romas I regulas materiālajā piemērošanas jomā, ar trešo un ceturto jautājumu iesniedzējtiesa vēlas, lai tiktu noteikts, vai uz šiem līgumiem attiecas aizsargājošie noteikumi patērētāju līgumu jomā, kuri ietverti šīs konvencijas 5. pantā un šīs regulas 6. pantā. Precīzāk, tā šaubās par šo abu pantu 4. punktā paredzētā izņēmuma, uz kuru atsaucas *TVP* un saskaņā ar kuru šos aizsargājošos noteikumus nepiemēro "līgumiem par pakalpojumu sniegšanu, saskaņā ar kuriem pakalpojumus patērētājam sniedz tikai un vienīgi valstī, kura nav viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts", piemērojamību. Ērtības labad es izvērtēšu šos jautājumus kopā un otrām kārtām (B sadaļa).

31. Visbeidzot es pabeigšu šos secinājumus ar iesniedzējtiesas otrā jautājuma analīzi attiecībā uz noteikuma par tiesību aktu izvēli negodīgumu Direktīvas par negodīgiem noteikumiem 3. panta 1. punkta izpratnē (C sadaļa).

13 Atgādinu, ka prasība par noteikuma izmantošanas izbeigšanu ir balstīta uz līgumisku pienākumu, ciktāl uzņēmēja un patērētāju tiesību aizsardzības apvienības starpā nav noslēgts līgums. Šajā ziņā Romas II regulas 6. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tiesību akti, ko piemēro negodīgas konkurences darbību radītām ārpuslīgumiskām saistībām, ir tās valsts tiesību akti, kurā ir vai varētu tikt ietekmētas konkurences attiecības vai patērētāju kolektīvās intereses. Spriedumā *VKI*/*Amazon* (42. punkts) Tiesa ir nospriedusi, ka jēdziens "negodīga konkurence" šīs tiesību normas izpratnē ietver vispārējos pārdošanas nosacījumos iekļautu negodīgu noteikumu izmantošanu, jo tā var skart patērētāju kā kopuma kolektīvās intereses un tādējādi ietekmēt konkurences apstākļus tirgū.

14 Šajā nozīmē skat. spriedumu *VKI*/*Amazon*, 35.–60. punkts.

15 Skat. šo secinājumu 83.–90. punktu.

A. Par izņēmuma saistībā ar "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām", nepiemērojamību (pirmais jautājums)

32. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Romas konvencijas 1. panta 2. punkta e) apakšpunkts un Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos paredzētais izņēmums attiecībā uz "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām", ietver līgumsaistības, kuru pamatā ir fiduciārais līgums, kā priekšmets ir kapitāla daļas komandītsabiedrībā pārvaldība, it īpaši tad, ja starp šo līgumu un sabiedrības statūtiem pastāv savstarpēja saikne.

33. Romas konvenciju un Romas I regulu, kā tas ir paredzēts to 1. panta 1. punktā, piemēro "līgumsaistībām" [16]. Šādām saistībām piemērojamie tiesību akti principā ir jānosaka saskaņā ar šajos instrumentos paredzētajiem kolīzijas noteikumiem.

34. Tomēr minēto instrumentu 1. panta 2. punktā no to piemērošanas jomas skaidri ir izslēgti noteikti jautājumi. It īpaši atbilstoši Romas konvencijas 1. panta 2. punkta e) apakšpunktam un Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunktam tos nepiemēro "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām". Līdz ar to tiesību akti, kuri ir piemērojami šādiem "jautājumiem", ir jānosaka saskaņā ar valsts tiesību normu kolīzijas noteikumiem [17].

35. Netiek apstrīdēts, ka vispār fiduciārais līgums starp pusēm rada "līgumsaistības", kas ietilpst Romas konvencijas un Romas I regulas materiālajā piemērošanas jomā.

36. Tomēr fiduciāro līgumu, uz kuriem attiecas prasība, ko *VKI* šajā lietā cēlusi pret *TVP*, īpatnība ir tāda, ka, pirmkārt, tie attiecas uz kapitāla daļu komandītsabiedrības pārvaldību un ka, otrkārt, pārņemot iesniedzējtiesas izmantoto terminu, pastāv "savstarpēja saikne" starp šiem līgumiem un konkrēto sabiedrību statūtiem.

37. No iesniedzējtiesas nolēmuma un Tiesai iesniegtajiem apsvērumiem izriet, ka šī "savstarpējā saikne" ir tajā, ka ieguldītāju iespēja noslēgt fiduciāro līgumu ar *TVP* un "netieši" iesaistīties komandītsabiedrībās kā fiduciantiem ir paredzēta šo sabiedrību statūtos. Turklāt statūtos ir paredzēts, ka fiduciantus uzskata par "tiešiem" komandītiem dalībniekiem attiecībās ar konkrēto sabiedrību un attiecībās ar citiem dalībniekiem, kuriem ir tādi paši pienākumi (tostarp līdzdalība kapitālā un zaudējumu segšanā) un tiesības (tostarp tiesības saņem dividendes un balsošanas tiesības). Pati *TVP* atlīdzība par tās sniegtajiem fiduciāres pakalpojumiem esot paredzēta statūtos un to maksā nevis fiducianti, bet komandītsabiedrības.

38. Tātad ir jānoskaidro, vai, ņemot vērā šīs īpatnības, tiesību akti, kas piemērojami līgumsaistībām, kuras izriet no šiem līgumiem, ir jānosaka saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām kolīzijas normām attiecībā uz izņēmumu saistībā ar "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām", kas paredzēts Romas konvencijas 1. panta 2. punkta e) apakšpunktā un Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunktā.

16 Jēdziens "līgumsaistības" šo instrumentu izpratnē nozīmē juridiskas saistības, kuras brīvprātīgi uzņemas viena persona attiecībā pret otru. Skat. spriedumu, 2016. gada 21. janvāris, *ERGO Insurance* un *Gjensidige Baltic* (C-359/14 un C-475/14, EU:C:2016:40, 44. punkts).

17 Neatkarīgi no jautājuma par piemērojamiem tiesību aktiem, tas, vai strīdīgie fiduciārie līgumi raisa jautājumus, kuri izriet no sabiedrību tiesībām, pēc būtības var arī ietekmēt *VKI* iespējas atsaukties uz noteikumiem, kas aizliedz negodīgus noteikumus. Proti, līdzīgi kā noteikts Romas konvencijā un Romas I regulā, Direktīva par negodīgiem noteikumiem, kā norādīts tās desmitajā apsvērumā, nav piemērojama "līgumiem attiecībā uz uzņēmumu apvienošanos un iestāžu vai partnerības līgumiem".

39. *VKI* norāda, ka tā tas nav. Fiduciārajos līgumos esot noteiktas tikai vienas attiecības starp fiduciantiem un *TVP*, uz kurām attiecas nevis sabiedrību tiesības, bet gan saistību tiesības. Fiduciantiem neesot dalībnieka statusa, kas ir rezervēts vienīgi personām, kuras šajā nolūkā ir ierakstītas Vācijas Komercreģistrā. Tiem neesot tieša juridiska saikne ar šīm sabiedrībām un to dalībniekiem. Dalībnieki arī nevar tieši sabiedrības priekšā atsaukties uz balsstiesībām vai tiesībām uz dividendēm, kā to var darīt dalībnieks. Viņi varētu vienīgi dot rīkojumu *TVP* viņiem pārskaitīt dividendes, ko tā saņem kā dalībniece, un zināmā veidā savās interesēs izmantot savas balsstiesības.

40. Pretēji tam *TVP* apgalvo, ka, tā kā fiduciantiem ir tās pašas tiesības un pienākumi kā "tiešajiem" dalībniekiem, viņi ir tieši iesaistīti komandītsabiedrībās un, ņemot vērā sabiedrību tiesības, šo sabiedrību iekšējās attiecībās ir jāuzskata par dalībniekiem (vai par "kvazidalībniekiem"). Pastāvot tieša saikne starp šiem fiduciantiem un minētajām sabiedrībām un to dalībniekiem. *TVP* iesaistoties kā fiduciāre vienīgi, lai atvieglotu fiduciantu kā dalībnieku statusa izmantošanu saistībā ar reģistrāciju un lai sekmētu minēto sabiedrību iekšējo pārvaldību. Arī attiecības starp fiduciantiem un *TVP* raksturo sabiedrību tiesības. Fiduciārie līgumi tātad neesot nodalāmi no komandītsabiedrību statūtiem. Pastāvot vienotas tiesiskās attiecības, kas sniedzas līdz sabiedrībai, "tiešajiem" dalībniekiem, fiduciāram un fiduciantiem, kas pilnībā izriet no izņēmuma, kurš paredzēts Romas konvencijas 1. panta 2. punkta e) apakšpunktā un Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunktā. [18]

41. Savukārt es uzskatu, ka uz tādām līgumsaistībām kā pamatlietā aplūkotās, kuru pamatā ir strīdīgie fiduciārie līgumi, *neattiecas* izņēmums saistībā ar "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām", Romas konvencijas 1. panta 2. punkta e) apakšpunkta un Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunkta izpratnē turpmāk norādīto iemeslu dēļ. Tā kā šīm tiesību normām būtībā ir viens un tas pats saturs, nākamajos punktos ērtības labad es atsaukšos tikai uz regulu, tomēr mana analīze būs pilnībā attiecināma uz šo konvenciju.

42. Romas I regulā nav definēts jēdziens "jautājumi, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām" šīs regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunkta izpratnē. Tomēr tā izpratne, manuprāt, nevar tikt atstāta katras dalībvalsts tiesību ziņā. Tā kā šis jēdziens piedalās minētās regulas piemērošanas jomas definēšanā un lai garantētu tajā paredzēto tiesību normu kolīzijas noteikumu vienveidīgu piemērošanu visās dalībvalstīs, attiecībā uz to ir jāsniedz *autonoma izpratne*, atsaucoties uz šīs tiesību normas formulējumu, tās rašanās vēsturi, kā arī šīs pašas regulas sistēmu un mērķiem [19]. Ņemot vērā izskatāmās lietas faktiskos apstākļus, es pievērsīšos vienīgi "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām", tādējādi nepievēršot uzmanību apvienībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām.

43. Vispirms Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunkta *formulējumā* ir sniegts šo "jautājumu" uzskaitījums, kas, protams, nav izsmeļošs, tomēr tas ir ilustratīvs. Runa ir par tādiem jautājumiem kā uzņēmējsabiedrību "izveide[..], tiesībspēja un rīcībspēja, iekšējā organizācija vai likvidācija un institūciju vai amatpersonu un dalībnieku personiskā atbildība par uzņēmējsabiedrības [..] saistībām".

18 Šajā ziņā *TVP* atsaucas uz *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) judikatūru, saskaņā ar kuru fiduciārā līguma par kapitāla daļām un attiecīgās sabiedrības statūtu savstarpējas saiknes gadījumā fiduciants ir uzskatāms par dalībnieku. Sabiedrību tiesības, kas ir piemērojamas statūtiem, attiektos uz fiduciāro līgumu tad, ja fiduciants būtu intensīvi un tieši iesaistīts sabiedrībā, jo viņam ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā tiešajiem dalībniekiem, kuriem tiešā veidā ir jāmaksā ieguldījums un kuri tiešā veidā gūst priekšrocības, it īpaši nodokļu jomā, kādas ir dalībniekam. Šādā gadījumā sabiedrības statūti un fiduciārais līgums esot nenodalāmi un tādējādi neesot jāveic "sašķelšana atkarībā no tiesību normu kolīzijas problemātikai". Pastāvot "vienotas tiesiskās attiecības", kas ir jāaplūko saskaņā ar vienām un tām pašām tiesībām (skat. spriedumu BGB II ZR 276/02).

19 Šajā gadījumā ir iespējams spriest pēc analoģijas ar autonomu interpretāciju, kuru ir izmantojusi Tiesa attiecībā uz izņēmumiem, kas ir paredzēti Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2012, L 351, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – "Briseles I *bis* regula") 1. panta 2. punktā. Skat. it īpaši attiecībā uz izņēmumu, kas ir saistīts ar "sociālo nodrošinājumu", 2002. gada 14. novembra spriedumu *Baten* (C-271/00, EU:C:2002:656, 42. punkts); attiecībā uz izņēmumu, kas ir saistīts ar "bankrotu, ar maksātnespējīgu uzņēmējsabiedrību vai citu juridisko personu likvidāciju saistītām procedūrām, tiesas rīkojumiem, mierizlīgumiem un līdzīgām procedūrām", 1979. gada 22. februāra spriedumu *Gourdain* (133/78, EU:C:1979:49, 3. punkts), kā arī attiecībā uz izņēmumu saistībā ar "fizisko personu juridisko statusu vai tiesībspēju un rīcībspēju" 2013. gada 3. oktobra spriedumu *Schneider* (C-386/12, EU:C:2013:633, 19. punkts).

M. Giuliano un *P. Lagarde* ziņojumā ir sniegtas analoģiskas norādes, precizējot, ka šis izņēmums "attiecas uz visiem kompleksa rakstura aktiem (līgumiskiem, administratīviem, reģistrācijas aktiem), kas vajadzīgi sabiedrības izveidošanai vai kas regulē tās iekšējo organizāciju vai likvidēšanu", proti, aktiem, uz kuriem "attiecas sabiedrību tiesības" [20].

44. Turpinājumā attiecībā uz šī izņēmuma *rašanās vēsturi M. Giuliano* un *P. Lagarde* ziņojumā ir paskaidrots, ka tā ieviešana Romas konvencijā bija pamatota tādu darbību dēļ, kuras Eiropas Kopiena veica materiālo sabiedrību tiesību jomā šīs konvencijas izstrādāšanas laikā, lai tuvinātu dalībvalstu tiesību aktus šajā jomā [21]. Turklāt atšķirības, kas pastāv starp dalībvalstīm, attiecībā uz tiesību normu kolīzijas noteikumiem, kuri ir piemērojami tiesību aktiem par uzņēmējsabiedrībām, manuprāt, arī var izskaidrot minētā izņēmuma esamību [22].

45. Visbeidzot saistībā ar Romas I regulas *sistēmu un mērķiem* atgādinu, ka tajā ir paredzēti tiesību normu kolīzijas noteikumi, kuri tiecas būt lielā mērā paredzami, lai nodrošinātu tiesisko drošību attiecībā uz piemērojamiem tiesību aktiem [23]. Tomēr, manuprāt, Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunktā paredzētais izņēmums attiecībā uz "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām", iekļaujas šī mērķa sasniegšanā. Šajā ziņā sabiedrības, kuras darbojas starptautiskā līmenī, saskaras ar dažādām tiesību sistēmām, kuras varētu būt vērstas uz to, lai tās reglamentētu. Šajā kontekstā dalībvalstu tiesību sistēmās ir vispārīgi atzīts, ka tāpat, lai nodrošinātu paredzamību un tiesisko drošību, it īpaši sabiedrības kreditoru un dalībnieku interesēs, attiecībā uz dažādiem jautājumiem par sabiedrībām ir vienveidīgi jāpiemēro konkrētie tiesību akti, kas parasti saukti par *sabiedrību tiesību aktiem* (jeb *lex societatis*).

46. Visbeidzot Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunkta mērķis ir izslēgt no šīs regulas piemērošanas jomas jautājumus, kuri attiecas uz sabiedrību tiesībām, vai, citiem vārdiem, jautājumus, kuri ietilpst *lex societatis* jomā, lai izvairītos no tā, ka šos īpašos jautājumus reglamentē dažādas tiesību sistēmas, jo mērķis ir nodrošināt paredzamību un tiesisko drošību attiecībā uz sabiedrībām piemērojamajām tiesībām un tādējādi to apriti starptautiskā līmenī [24].

47. Nepastāvot vienveidīgam un pilnīgam noteikumu kopumam, kas ir piemērojams sabiedrībām Savienības tiesībās [25], ir grūti un pat neiespējami sniegt izsmeļošu definīciju tam, kas ir jautājums, ko reglamentē sabiedrību tiesības un *lex societatis*. Katrā atsevišķā gadījumā ir jāpievēršas *vispārējiem tiesību principiem, kuri ir nostiprināti valstu tiesību sistēmās*. Turklāt norādu, ka atsevišķās tiesību sistēmās tiesību normu kolīzijas noteikumos ir paredzēts jautājumu, kuri ietilpst *lex societatis* jomā, uzskaitījums. Tomēr šie uzskaitījumi ir vienīgi ilustratīvi, un starp dalībvalstīm pastāv atšķirības

20 *M. Giuliano* un *P. Lagarde* ziņojums, 12. lpp. Precizēju, ka, lai gan minētais ziņojums attiecas uz Romas konvenciju, tajā ir arī sniegti skaidrojumi, kam ir nozīme saistībā ar Romas I regulas atbilstošo tiesību normu interpretāciju. Skat. it īpaši spriedumu, 2019. gada 8. maijs, *Kerr* (C-25/18, EU:C:2019:376, 34. punkts).

21 Skat. *M. Giuliano* un *P. Lagarde* ziņojumu, 12. lpp.

22 Kopsavilkuma veidā atgādinu, ka atsevišķas dalībvalstis kā sasaistes faktoru, lai noteiktu tiesību aktus, kuri ir piemērojami sabiedrībām, izmanto sabiedrības reģistrācijas vietu, turpretī citas dalībvalstis piemēro "reālās juridiskās adreses teoriju", kas nosaka, ka sabiedrība ir dibināta valstī, kurā atrodas tās faktiskā juridiskā adrese. Saistībā ar šo jautājumu skat. spriedumus, 1999. gada 9. marts, *Centros* (C-212/97, EU:C:1999:126), 2002. gada 5. novembris, *Überseering* (C-208/00, EU:C:2002:632), un 2017. gada 25. oktobris, *Polbud – Wykonawstwo* (C-106/16, EU:C:2017:804).

23 Skat. Romas I regulas 6. un 16. apsvērumu.

24 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 8. maijs, *Kerr* (C-25/18, EU:C:2019:376, 33. punkts).

25 Pašreizējie Eiropas Savienības tiesību akti sabiedrību tiesību jomā ir nepilnīgi. Skat. it īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2017/1132 (2017. gada 14. jūnijs) attiecībā uz sabiedrību tiesību dažiem aspektiem (OV 2017, L 169, 46. lpp.). Skat. arī Padomes Regulu (EK) Nr. 2157/2001 (2001. gada 8. oktobris) par Eiropas uzņēmējsabiedrības (*SE*) statūtiem (OV 2001, L 294, 1. lpp.).

attiecībā uz jautājumiem, kuri ietilpst šajos tiesību aktos [26]. Saskaroties ar šīm atšķirībām, bez šaubām, ir jāpievēršas šajās valstīs vispārīgi atzīto jautājumu "kodolam" [27], nodrošinot attiecībā uz tiesībām, kas piemērojamas sabiedrībai, tādu paredzamības un tiesiskās drošības mērķi uz kura sasniegšanu ir vērsts Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunkts.

48. Šajā kontekstā sabiedrības statūti, ciktāl tie reglamentē jautājumus par to iekšējo organizāciju, kā, piemēram, jautājumus par sociālo tiesību (balsstiesības) un finansiālo tiesību (tostarp tiesības uz dividendēm) apjomu un īstenošanu, kas izriet no dalībnieka statusa, ietilpst šajā tiesību normā minētajā izņēmumā.

49. Savukārt uzskatu, ka tikai apstāklis, ka līgums attiecas uz kapitāla daļu, neatkarīgi no tā, vai tas būtu, piemēram, pārdošanas līgums vai, kā šajā gadījumā, fiduciārais līgums, nevar pamatot to, ka šie pienākumi, kuri izriet no šī līguma, tiek izslēgti no Romas I regulas piemērošanas jomas atbilstoši šīs regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunktam.

50. Ir taisnība, ka ar tādiem darījumiem kā pārdošana vai fiducija, kuri attiecas uz kapitāla daļām, var tikt izvirzīti "jautājumi, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām", kuri ir izslēgti no Romas I regulas [28]. Tomēr es uzskatu, ka šie jautājumi ir jānošķir no tiem, kuri ir izvirzīti ar līgumiem, kas ir šo darījumu pamatā, un uz kuriem savukārt attiecas *lex contractus* joma [29] un šī regula.

51. Tātad katrā gadījumā ir jāveic rūpīga *kvalificēšana*. Šajā kontekstā, kā pareizi atzīmē iesniedzējtiesa, vispār ir jāpieņem *nodalīta kvalifikācija* atkarībā no *tiesību jautājumiem*, kuri izriet no prasības.

52. Piemēram, lietā, kurā tika pasludināts spriedums *KA Finanz* [30] un kura tieši attiecas uz izņēmumu saistībā ar "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām" (tā atkārtojumā, kas ietverts Romas konvencijas 1. panta 2. punkta e) apakšpunktā), tika aplūkots jautājums par to, kādi tiesību akti ir jāpiemēro pēc tam, kad ir notikusi pārrobežu apvienošana pievienojot, aizdevuma līguma, kuru noslēgusi iegūstamā sabiedrība pirms šīs apvienošanas, interpretācijai, saistību izpildei, kā arī darbības izbeigšanai. Tiesa norādīja, ka interpretācija, saistību, ko rada šie līgumi, izpilde un izbeigšana ir jautājumi, uz kuriem attiecas *lex contractus* un šīs konvencijas joma. Savukārt jautājums par apvienošanās pievienojot ietekmi uz līgumiem, kurus noslēgusi iegūstamā sabiedrība, ietilpst *lex societatis* un minētā izņēmuma jomā [31].

26 Skat. it īpaši Beļģijā *loi du 16 juillet 2004 portant sur le code de droit international privé* [2004. gada 16. jūlija Likums par starptautisko privāttiesību kodeksu] (2004. gada 27. jūlija *Moniteur belge*, 57344. lpp.) 111. pantu un Itālijā – *Legge 31 maggio 1995 n. 218* (1995. gada 31. maija Likums Nr. 218) (1995. gada 3. jūnija *GURI* Nr. 128 kārtējais pielikums) 25. pantu. Skat. attiecībā uz dalībvalstu tiesību sistēmu salīdzinošu izvērtējumu sabiedrību tiesību jomā Gerner-Beuerle, C., Mucciarelli, F., Schuster, E. un Siems, M., *The Private International Law of Companies in Europe*, Beck, Hart un Nomos, 2019, 47.–127. lpp.

27 Skat. attiecībā uz jautājumu par "kodolu" uzskaitījumu Gerner-Beuerle, C., Mucciarelli, F., Schuster, E. un Siems, M., minēts iepriekš.

28 Piemēram, attiecībā uz pārdošanu: vai dalībniekam ir tiesības pārdot savu daļu trešajai personai bez pārējo dalībnieku piekrišanas? Vai šī pārdošana rada pirmpirkuma tiesības pārējiem dalībniekiem? Skat. saistībā ar dažādiem jautājumiem, kas ir izvirzīti ar fiduciārajiem darījumiem, kuru mērķis ir akciju un kapitāla daļu pārvaldīšana, *Fiducie sur titres. Les nouvelles perspectives*, Francijas fiduciāru asociācijas rīkots simpozijs, LGDJ, Coll. Grands colloques, 2017.

29 Šajā ziņā attiecībā uz *lex contractus* jomu skat. uzskaitījumu, kas norādīts Romas I regulas 12. pantā. Piemēram no līgumiska rakstura jautājumiem attiecībā uz pārdošanu: kāda ir pārdevēja atbildība pret pircēju?

30 Spriedums, 2016. gada 7. aprīlis (C-483/14, EU:C:2016:205).

31 Skat. spriedumu, 2016. gada 7. aprīlis, *KA Finanz* (C-483/14, EU:C:2016:205, 52.–58. punkts). Skat. attiecībā uz tādu pašu nodalītu kvalifikāciju spriedumu, 2016. gada 21. janvāris, *ERGO Insurance* un *Gjensidige Baltic* (C-359/14 un C-475/14, EU:C:2016:40, 50.–62. punkts). Skat. arī spriedumu *VKI*/*Amazon* un nošķīrumu, ko ir veikusi Tiesa, starp tiesību aktiem, kuri ir piemērojami galvenajam jautājumam, kas izvirzīts ar līdzīgu prasību par noteikuma izmantošanas izbeigšanu (kuri attiecīgi ir jānosaka atbilstoši Romas II regulas 6. panta 1. punktam), un tiesību aktiem, kas ir piemērojami saistītam jautājumam par strīdīgo noteikumu negodīgo raksturu, uz kuru attiecas *lex contractus* joma un Romas I regula (skat. šo secinājumu 27. punktu).

53. Citiem vārdiem, tikai ar apstākli, ka līgumam ir saistība ar šādiem "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām", no Romas I regulas piemērošanas jomas netiek izslēgtas saistības, kuras izriet no šī līguma. Tas tā ir vienīgi šādu "jautājumu" gadījumā, kuri ir jākvalificē atsevišķi no līgumiska rakstura jautājumiem [32].

54. Šādos apstākļos prasība par noteikuma izmantošanas izbeigšanu, ko šajā gadījumā cēlusi *VKI*, atgādināšu, attiecas uz strīdīgo fiduciāro līgumu atsevišķu noteikumu negodīgo raksturu un tādējādi uz to likumību, proti, noteikumu, kuri ir saistīti ar tādiem jautājumiem kā *TVP* kā fiduciāres atbildības apmērs, noilguma termiņš un prasības celšanas termiņš, kuros ieguldītājs kā fiduciants var celt prasību par atbildību pret *TVP*, fiduciāro pakalpojumu izpildes vieta un tas, kādi tiesību akti ir piemērojami fiduciārajam līgumam. Manuprāt, visi šie jautājumi ir līgumiski, un līdz ar to uz tiem attiecas *lex contractus* joma un Romas I regula.

55. Fakts, ka starp strīdīgajiem līgumiem un komandītsabiedrību statūtiem pastāv "savstarpēja saikne", kā tas ir paskaidrots šo secinājumu 37. punktā, manuprāt, neatspēko šo interpretāciju.

56. Šajā ziņā norādīšu, ka lietas dalībnieki nav vienisprātis saistībā ar jautājumu, vai, ņemot vērā šo savstarpējo saikni, fiduciantiem ir vai nav dalībnieka statuss. Manuprāt, šeit, protams, runa ir par "jautājumu, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām", kas ir izslēgts no Romas I regulas un kas ir piesaistīts *lex societatis*. Vispārīgi runājot, šajos tiesību aktos ir jānosaka personas, kurām ir dalībnieku statuss. Attiecīgā gadījumā iesniedzējtiesai ir jāizlemj šis jautājums pēc būtības, ņemot vērā Vācijas tiesības [33].

57. Tomēr saistībā ar *VKI* celto prasību minētais jautājums nav noteicošs. Nav jānosaka iespējamo tiesību un pienākumu apmērs, kāds būtu fiduciantiem dalībnieku statusā saskaņā ar piemērojamām sabiedrību tiesībām tieši attiecībā pret komandītsabiedrībām. Ja tiesību aktos, kas ir piemērojami šīm sabiedrībām, proti, Vācijas tiesībās, būtu paredzēts, ka, ņemot vērā statūtos paredzētās fiduciantu tiesības un pienākumus, viņiem ir jāatzīst dalībnieku statuss [34], manuprāt, tas nemainītu šajā gadījumā uzdoto jautājumu līgumisko raksturu. Tādi jautājumi kā *TVP* kā fiduciāres atbildības apmērs vai noilgumi un prasības celšanas pret to termiņa izbeigšanās nav tikai "jautājumi, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām", kuriem vienveidīgi jāpiemēro *lex societatis*. Ar pretēju interpretāciju, kā pamatoti uzsver iesniedzējtiesa, tiktu pārsniegts paredzamības mērķis un tiesiskās drošības mērķis, kuri izvirzīti Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunktā.

58. Kā norāda Komisija, ir arī iespējams argumentēt saistībā ar *attiecībām*. Strīdīgie līguma noteikumi ir vērsti uz to, lai reglamentētu attiecības starp fiduciantu un fiduciāru. Starp tiem pastāvošās tiesības un pienākumi izriet no fiducijas līguma. Pat ja šajā līgumā ir pārņemtas tiesības un pienākumi, kuri ir paredzēti sabiedrības statūtos, viena līgumslēdzēja puse var uz tiem atsaukties attiecībā pret otru pusi tikai tad, ja tas ir paredzēts šajā pašā līgumā. Attiecīgie līguma noteikumi tātad nesakrīt ar šiem

32 Balsstiesību problemātika saistībā ar fiducijas līgumu par kapitāla daļu ir labs distributīvās kvalifikācijas piemērs. Jautājums par balsstiesību, kas piemīt dalībniekam, apjomu ir "jautājums, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām" un *lex societatis*. Savukārt veids, kādā fiduciārs īsteno balsstiesības fiducianta interesēs (Vai fiduciāram ir jāievēro vispārējie vai specifiskie norādījumi, kurus ir izteicis fiduciants? Vai fiduciāram ir jāprasa fiducianta viedoklis pirms katra balsojuma? utt.) ir jautājums, kurš attiecas uz viņu līgumiskajām attiecībām un viņu attiecīgajiem pienākumiem, kuri izriet no *lex contractus*.

33 Vienkāršojot argumentāciju, fiduciārā darījumā par kapitāla daļu, ko es kvalificētu kā "pamata" darījumu, īpašumtiesības uz kapitāla daļu, uz kuru ir attiecināta fiducija, tiek nodotas fiduciāram un tam ir tiesības, un tas uzņemas saistības, kas ar to ir saistītas. Tādējādi tieši fiduciāram ir dalībnieka statuss. Šajā gadījumā apstāklis, ka fiduciantiem saskaņā ar statūtiem ir tādas pašas sociālās un finansiālās tiesības kā dalībniekiem, ka viņi var atsaukties uz šīm tiesībām attiecībā pret sabiedrību un ka viņiem ir tādi paši pienākumi (tostarp pienākums piedalīties zaudējumu segšanā), sarežģī šo "pamata" shēmu. Šī situācija var tikt aplūkota divējādi: no vienas puses, kā norāda *VKI*, fiducija var tikt uzskatīta par "līgumisku struktūru", kas paredzēta, lai imitētu dalībnieka statusu, neradot noteiktas neērtības (tostarp ierakstīšanu komercreģistrā); no otras puses, kā norāda *TVP*, varētu uzskatīt, ka neatkarīgi no daļu īpašumtiesībām un personas, kas ir ierakstīta komercreģistros, ir "jāpaceļ līgumiskais plīvurs" un fiduciants ir jāatzīst par dalībnieku. Galu galā izvirzītais jautājums ir jautājums par dalībnieka statusa kritēriju: vai runa ir par daļu īpašumtiesībām? Vai par reģistrāciju komercreģistrā? Vai vēl iespēju atsaukties uz dalībnieka tiesībām attiecībā pret sabiedrību un līdz ar to uz saistību uzņemšanos? Vai šeit runa ir par tipisku sabiedrību tiesību jautājumu pēc būtības?

34 Skat. šo secinājumu 18. zemsvītras piezīmi.

statūtiem. Minētajiem statūtiem un *lex societatis* esot tieša nozīme tikai attiecībā uz jautājumiem attiecībā uz iespējamajām fiduciantu kā dalībnieku (pieņemot, ka viņiem ir šis statuss) attiecībām ar sabiedrību un tās komandītiem dalībniekiem [35], proti, attiecībām, kas šajā gadījumā netiek aplūkotas [36].

59. Interpretāciju, kuru es ierosinu, neapstiprina TVP arguments, saskaņā ar kuru pastāv risks, ka fiducijas līgumu un komandītsabiedrību statūtu nošķiršana piemērojamo tiesību aktu noteikšanas nolūkā var izbeigt vienlīdzību starp šīs sabiedrības dalībniekiem un fiduciantiem it īpaši attiecībā uz atbildību pret minēto sabiedrību kreditoriem, kas ir trešās personas, par sociālajām saistībām. *TVP* šajā ziņā apgalvo, ka saskaņā ar *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa) judikatūru, ja fiducianti nav tieši atbildīgi attiecībā uz kreditoriem, kas ir trešās personas, viņiem tomēr ir jāatbrīvo fiduciārs no atbildības, kas viņam piemīt kā dalībniekam attiecībā uz fiduciantiem (jo fiducianti tādējādi ir "netieši" atbildīgi attiecībā uz kreditoriem). Šajā ziņā pieļauju, ka, protams, dalībnieku personiskā juridiskā atbildība par sociālajām saistībām arī šeit ir "jautājums, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām", kas ir izslēgts no Romas I regulas, kā tostarp skaidri paredzēts 1. panta 2. punkta f) apakšpunktā. Tomēr jautājums par fiducianta iespējamo pienākumu atbrīvot fiduciāru no viņa personiskās juridiskās atbildības par sociālajām saistībām pāri visam attiecas uz viņiem pastāvošajām līgumiskajām attiecībām. Tas, manuprāt, izriet no *lex contractus* un šīs regulas.

60. Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz pirmo jautājumu atbildēt, ka Romas konvencijas 1. panta 2. punkta e) apakšpunktā un Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunktā paredzētais izņēmums attiecībā uz "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām", nav piemērojams līgumsaistībām, kuru pamatā ir fiduciārais līgums, kura priekšmets ir kapitāla daļas komandītsabiedrībā pārvaldība.

B. Par izņēmuma saistībā ar noteiktiem patērētāju noslēgtiem līgumiem par pakalpojumu sniegšanu nepiemērojamību (trešais un ceturtais jautājums)

61. Ja Tiesa nospriestu, kā es tai piedāvāju, ka uz tādiem līgumiskajiem pienākumiem, kuri izriet no strīdīgajiem fiduciārajiem līgumiem, neattiecas Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunktā paredzētais izņēmums (vai atbilstošs Romas konvencijā paredzētais izņēmums), šiem līgumiem piemērojamie tiesību akti ir jānosaka saskaņā ar tiesību normu kolīzijas noteikumiem, kuri ir paredzēti šajos instrumentos.

35 Fiducianti attiecībā pret sabiedrību un dalībniekiem nevar atsaukties uz tiesībām, kas ir paredzētas fiduciārajos līgumos, kuru puses iepriekš minētās personas nav bijušas.

36 Pilnības labad es precizēju, ka, pat ja fiduciārie līgumi būtu spēkā neesoši saskaņā ar *lex contractus*, tas ne vienmēr nozīmētu, ka Austrijas patērētāji automātiski atgūtu savu ieguldījumu. Tā kā tas ir ticis izmantots kā kapitāla ieguldījums kādā no komandītsabiedrībām, iespēja patērētājam izstāties no sabiedrības un atgūt šo ieguldījumu un iespējamās saistības, kas viņam joprojām būtu jāuzņemas, šādā gadījumā arī būs "jautājums, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām" Romas I regulas 1. panta 2. punkta f) apakšpunkta izpratnē. Šajā nozīmē attiecībā uz doktrīnu par nelikumīgu sabiedrību (*Lehre der fehlerhaften Gesellschaft*) Vācijas tiesībās skat. spriedumu, 2010. gada 15. aprīlis, *E. Friz* (C-215/08, EU:C:2010:186).

62. Šajā ziņā iesniedzējtiesa uzskata, ka strīdīgie fiduciārie līgumi ir patērētāju līgumi, uz kuriem var attiekties aizsargājošie noteikumi, kuri šajā jomā ir paredzēti šīs konvencijas 5. pantā un šīs regulas 6. pantā [37]. Proti, tie saista "uzņēmēju", proti, *TVP*, kas darbojas, īstenojot savu arodu vai profesiju, ar dažādiem investoriem, kuriem ir "patērētāju" statuss, proti, fiziskām personām, kas, noslēdzot šos līgumus, ir rīkojušās saistībā ar mērķiem, kurus var uzskatīt par nesaistītiem ar viņu arodu vai profesiju [38]. Šī tiesa ir arī konstatējusi, ka šo aizsargājošo noteikumu piemērošanas nosacījumi ir izpildīti [39].

63. Tomēr šo pantu 4. punktā atsevišķi līgumi skaidri ir izslēgti no to piemērošanas jomas. It īpaši Romas konvencijas 5. panta 4. punkta b) apakšpunktā un Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunktā identiskā formulējumā ir paredzēts, ka aizsargājošos noteikumus patērētāju līgumu jomā nepiemēro "līgumiem par pakalpojumu sniegšanu, saskaņā ar kuriem pakalpojumus patērētājam sniedz tikai un vienīgi valstī, kura nav viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts". Tiesību akti, kas piemērojami līgumiem, uz kuriem attiecas šis izņēmums, ir jānosaka, ņemot vērā vispārējos tiesību normu kolīzijas noteikumus, kuri ir paredzēti šo instrumentu 3. un 4. pantā.

64. Šajā kontekstā ar trešo un ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai tādi fiduciārie līgumi kā tie, uz kuriem attiecas *VKI* celtā prasība par noteikuma izmantošanas izbeigšanu, var būt ietverti minētajā izņēmumā.

65. *VKI* un Komisija būtībā norāda, ka šis pats izņēmums konkrētajā gadījumā nav piemērojams, jo patērētāji noteiktus pakalpojumus, kuri izriet no strīdīgajiem fiduciārajiem līgumiem, saņem Austrijā. *TVP* savukārt apgalvo, ka savus fiduciāros pakalpojumus tā sniedz tikai un vienīgi Vācijā, kā tas ir paredzēts šajos līgumos [40], un ka darbības, kas vajadzīgas, lai izpildītu šos līgumus, tiek īstenotas tikai un vienīgi šajā dalībvalstī.

66. Es piekrītu *VKI* un Komisijas nostājai turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ. Arī šajā gadījumā, tā kā šajā jautājumā nav atšķirības starp Romas konvenciju un Romas I regulu, attiecībā uz konkrēto problemātiku ir jāizmanto identiska interpretācija. Tādēļ šo secinājumu turpinājumā ērtības labad es no jauna atsaukšos tikai uz šo regulu.

67. No Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunkta formulējuma izriet *divi kumulatīvi nosacījumi*. Tajā ietvertais izņēmums ir piemērojams, ja vien, pirmkārt, runa ir par kādu no "līgumiem par pakalpojumu sniegšanu" un, otrkārt, pakalpojumus patērētājam "sniedz tikai un vienīgi valstī, kura nav viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts".

68. *Pirmā nosacījuma* interpretācija ir relatīvi vienkārša. Šajā ziņā jēdziens "līgums par pakalpojumu sniegšanu", kas ir izmantots Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunktā, manuprāt, ir jādefinē autonomi, un tas ir uztverams tāpat kā jēdziens "pakalpojumu sniegšanas līgums", kurš ir norādīts šīs regulas 4. panta 1. punkta b) apakšpunktā [41]. Proti, šajos divos terminos minēto līgumu kategorija, lai gan pastāv nelielas terminoloģiskas atšķirības, acīmredzami ir viena un tā pati. Turklāt šai kategorijai

37 Precīzāk, Romas konvencijas 5. pants attiecas tikai uz patērētāju līgumiem, kuru priekšmets ir preču vai pakalpojumu piegāde, kā arī līgumiem par kredīta piešķiršanu šim nolūkam. Romas I regulas 6. panta piemērošanas joma ir plašāka, jo tā ietver jebkāda veida patērētāju līgumus, ievērojot tajā skaidri paredzētos izņēmumus.

38 Būtu jāpiebilst, ka šie fiduciārie līgumi ir "līgumi par pakalpojumu sniegšanu" Romas konvencijas 5. panta izpratnē (skat. šo secinājumu 68. punktu) un tādējādi tie principā ietilpst šī panta sašaurinātā piemērošanas jomā.

39 Attiecībā uz Romas konvencijas 5. panta 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem ir jānorāda, ka pirms fiduciāro līgumu noslēgšanas Austrijā patērētājiem "tika adresēts īpašs uzaicinājums vai ieteikums" (prospekti, kas saistīti ar strīdīgajām kapitāla daļām, ir tikuši izplatīti šajā dalībvalstī). Turklāt Austrijas patērētāji "šajā valstī no savas puses ir vei[kuši] visus nepieciešamos pasākumus, lai noslēgtu līgumus", un "otra puse vai tās pārstāvis attiecīgajā valstī ir saņēmis patērētāja pasūtījumu" (juridiskās darbības, kas pieprasītas no patērētājiem, ir tikušas veiktas Austrijā, un tās šajā dalībvalstī ir pieņēmuši *TVP* līgumpartneri). Saistībā ar nosacījumiem, kuri ir norādīti Romas I regulas 6. panta 1. punktā, šie paši elementi norāda uz to, ka *TVP* ir "vērsusi" savu darbību "uz" Austrijas tirgu, un nav apstrīdams, ka fiducijas līgumi attiecās uz šādu darbības jomu.

40 Skat. šo secinājumu 15. punktu.

41 Šajā nozīmē skat. Ragno, F., "Article 6: Consumer contracts", no: Ferrari, F., *Rom I Regulation – Pocket Commentary*, *selp*, 2015, 219. lpp. un minētās atsauces.

būtu jāpiemīt tādam pašam tvērumam kā "pakalpojumu sniegšanai", kas tiesas kompetences līgumtiesību jomā mērķiem paredzēta Briseles I *bis* regulas 7. panta 1. punkta b) apakšpunktā [42]. No Tiesas judikatūras attiecībā uz šo tiesību normu izriet, ka jēdziens "pakalpojumi" nozīmē vismaz to, ka puse, kas tos sniedz, veic konkrētu darbību, saņemot par to atlīdzību [43]. Taču, kā uzsver *TVP*, fiduciārais darījums veido šādu "pakalpojumu" – fiduciārā līguma ietvaros fiduciārs veic konkrētu darbību, kas izpaužas kā aktīva vai aktīvu, uz kuriem ir attiecināts fiduciārais darījums, pārvaldīšana, saņemot par to atlīdzību.

69. *Otrā nosacījuma* saistībā ar vietu(-ām), kurā(-ās) pakalpojumi patērētājam "ir sniedzami", tvērums ir neskaidrāks. Tiesa jau gan ir skatījusi jautājumu par līgumsaistību vai līgumu izpildes vietas noteikšanu, lai noteiktu jurisdikciju lietās, kas attiecas uz līgumiem, izmantojot dažādus kritērijus [44]. Tomēr tā vēl nekad nav izvērtējusi šo jautājumu Romas I regulas 4. panta 1. punkta b) apakšpunkta kontekstā, lai noteiktu piemērojamos tiesību aktus. Vispirms ir jānosaka, vai jautājums par izpildes vietu(-ām) ietilpst valsts tiesībās, it īpaši *lex contractus*, vai arī tas ir jādefinē autonomi Savienības tiesībās, un ir jānoskaidro nozīme, kāda ir jāpiešķir iespējamajai izpildes vietai, kas paredzēta līgumā.

70. Šajā ziņā norādu, ka iesniedzējtiesa ir aplūkojusi dažus pienākumus, kuri izriet no strīdīgajiem fiduciārajiem līgumiem, proti, *TVP* pienākumu nosūtīt investoram informāciju par fondu darbības norisi un pienākumu minētajam investoram nodot dividendes un citus mantiskos labumus, kuri viņam pienākas, un ir noteikusi, kur šie pienākumi ir jāizpilda, ņemot vērā Austrijas tiesības vai Vācijas tiesības, vai arī, iespējams, abas šiem līgumiem piemērojamās tiesības [45]. Šī tiesa arī ir uzskatījusi, ka saskaņā ar vienām vai otrām tiesībām noteikums, kurā ir norādīta izpildes vieta, fiduciārajos līgumos ir spēkā neesošs [46].

71. Tomēr es neuzskatu, ka jautājums par pakalpojumu, kas pienākas patērētājam, sniegšanas vietu (un jautājums par iespējamā līguma noteikuma, kurā ir noteikta šī vieta, sekām), lai piemērotu Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunktu, būtu jāatstāj *lex contractus* ziņā. Proti, šis jautājums ir jāatrisina *pirms* piemērojamo tiesību aktu *noteikšanas*, un tas tieši ļauj tos noteikt. Lai izvairītos no riņķveida vai sarežģītas loģikas [47], manuprāt, ir jāizmanto vietas, kurā pakalpojumi patērētājam "ir sniedzami", autonoma interpretācija šīs tiesību normas izpratnē, kas ir jāizsecina atbilstoši tās kontekstam un mērķim.

42 Šajā nozīmē skat. Romas I regulas 17. apsvērumu un spriedumu, 2019. gada 8. maijs, *Kerr* (C-25/18, EU:C:2019:376, 39.–41. punkts). Atgādinu, ka Briseles I *bis* regulas 7. panta 1. punktā ir paredzēts, ka personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt citā dalībvalstī lietās, kas attiecas uz līgumiem, atbilstoši šī punkta a) apakšpunktam attiecīgās saistības izpildes vietas tiesās. Minētā punkta b) apakšpunktā ir precizēts, ka šī noteikuma mērķiem, ja vien nepastāv citāda vienošanās, attiecīgās saistības izpildes vieta ir – preču iegādes gadījumā – vieta dalībvalstī, kur saskaņā ar līgumu preces piegādāja vai tās būtu bijis jāpiegādā, un – pakalpojumu sniegšanas gadījumā – vieta dalībvalstī, kur saskaņā ar līgumu pakalpojumu sniedza vai tas būtu bijis jāsniedz.

43 Skat. spriedumus, 2009. gada 23. aprīlis, *Falco Privatstiftung* un *Rabitsch* (C-533/07, EU:C:2009:257, 29. punkts), 2015. gada 10. septembris, *Holterman Ferho Exploitatie* u.c. (C-47/14, EU:C:2015:574, 57. punkts), kā arī 2019. gada 8. maijs, *Kerr* (C-25/18, EU:C:2019:376, 39. punkts).

44 Saistībā ar Briseles I *bis* regulas 7. panta 1. punkta a) apakšpunktu, kurā ir paredzēts, ka atbildētāju, kura domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt "attiecīgās saistības izpildes vietas tiesās", Tiesa ir nospriedusi, ka ir jānoskaidro saistība, kas atbilst līgumtiesībām, uz kurām ir balstīta prasītāja prasība, un atbilstoši tiesību aktiem, kas reglamentē šo saistību, ir jāizvērtē vieta, kurā tā ir tikusi izpildīta vai ir jāizpilda (skat. pēc analoģijas spriedumus, 1976. gada 6. oktobris, *De Bloos* (14/76, EU:C:1976:134, 13. punkts), un 1976. gada 6. oktobris, *Industrie Tessili Italiana Como* (12/76, EU:C:1976:133, 13. punkts)). Šis regulas 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta ietvaros saistībā ar pārdošanas līgumiem un līgumiem par pakalpojumu sniegšanu Tiesa ir sniegusi autonomu un faktisku definīciju attiecībā uz līguma izpildes vietu, kas izvērtēta kopumā, un ir piešķīrusi izšķirošu nozīmi līguma noteikumiem (skat. it īpaši spriedumus, 2007. gada 3. maijs, *Color Drack* (C-386/05, EU:C:2007:262), 2009. gada 23. aprīlis, *Falco Privatstiftung* un *Rabitsch* (C-533/07, EU:C:2009:257), kā arī 2010. gada 25. februāris, *Car Trim* (C-381/08, EU:C:2010:90)).

45 Iesniedzējtiesa ir norādījusi, ka tad, ja nav izdarīta izvēle, Austrijas tiesībās ir paredzēts, ka finansiālās saistības ir jāizpilda kreditora dzīvesvietā. Savukārt Vācijas tiesībās ir noteikts nošķirums starp vietu, kurā finansiālās saistības faktiski ir izpildītas (*Leistungsort* jeb *Erfüllungsort*) un kura atrodas debitora dzīvesvietā, un vietu, kurā ir panākts šīs izpildes rezultāts (*Erfolgsort*) un kura esot kreditora dzīvesvieta.

46 *TVP* apstrīd iesniedzējtiesas apgalvojumus attiecībā uz Vācijas un Austrijas tiesībām. Tiesai tomēr nav jāatspēko šo valstu tiesību interpretācija, kuru sniegusi šī tiesa.

47 Šī loģika ietvertu to, ka vai nu attiecībā uz tiesību aktiem, kas noteikti ar aizsargājošiem noteikumiem patērētāju līgumu jomā, kuri paredzēti Romas I regulā, tiek noteikts, vai šie noteikumi ir piemērojami, kas būtu cirkulāri, vai arī, kā to ierosina *TVP*, tiek noteikti pirmie *lex contractus* atbilstoši šīs regulas vispārējiem noteikumiem (3. un 4. pants) un saistībā ar šiem tiesību aktiem tiek noteikts, vai minētie aizsargājošie noteikumi ir jāpiemēro, kas būtu sarežģīti.

72. *Pirmkārt*, saistībā ar kontekstu, kurā iekļaujas Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunkts, es, tāpat kā *VKI* un Komisija, uzskatu, ka šī tiesību norma ir jāinterpretē šauri, jo tajā ir paredzēta atkāpe no aizsardzības mērķim, kāds vispārēji ir izvirzīts šajā pantā [48].

73. Turklāt tas, ka līdzīgs izņēmums tam, kas paredzēts minētajā tiesību normā, nav atrodams Briseles I *bis* regulas 17. pantā [49] attiecībā uz tiesas kompetenci patērētāju līgumu jomā, manuprāt, arī liecina par labu šādai šaurai interpretācijai, lai nesaasinātu šīs atšķirības un pretrunīgos risinājumus, ko tā izraisa [50].

74. *Otrkārt*, attiecībā uz mērķi, kas sasniedzams ar konkrēto izņēmumu, *M. Giuliano* un *P. Lagarde* ziņojumā attiecībā uz Romas konvencijas 5. panta 4. punkta b) apakšpunktu ir paskaidrots, ka "tādu līgumu gadījumā, kas attiecas uz pakalpojumu sniegšanu" (piemēram, izmitināšana viesnīcā vai valodas kursi), kurus nodrošina tikai un vienīgi ārpus valsts, kurā dzīvo patērētājs, viņš nevar pamatoti gaidīt, lai tiktu piemēroti viņa izcelsmes valsts tiesību akti [51], atkāpjoties no vispārējiem noteikumiem, kuri paredzēti 3. un 4. pantā". Šajos gadījumos "līgums ir ciešāk saistīts ar valsti, kurā dzīvo otra līgumslēdzēja puse, pat ja tā ir izpildījusi kādu no [5. panta 2. punktā] aprakstītajām darbībām (piemēram, reklāma) patērētāja dzīvesvietas valstī" [52].

75. Turklāt no debatēm, kas notikušas saistībā ar Romas I regulas pieņemšanu, it īpaši Eiropas Savienības Padomē, izriet, ka šis izņēmums ir ticis saglabāts šajā regulā, it īpaši pamatojoties uz to, ka atsevišķas delegācijas bažījās par patērētāja "pārlieku aizsardzību" un vēlējās pārāk smagi neietekmēt mazos un vidējos uzņēmumus it īpaši tūrisma nozarē [53].

76. Manuprāt, no iepriekš minētajiem elementiem izriet, ka, lai noteiktu vietu(-as), kurā(-ās) pakalpojumi patērētājam "ir sniedzami" Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunkta izpratnē, no faktu viedokļa ir jāpievēršas konkrēto pakalpojumu raksturam. Ja iespējamais noteikums par līguma saistību izpildes vietas noteikšanu, iespējams, var veidot norādi šajā ziņā, tā nekādi nav noteicoša. Vārds "sniedz" nenorāda, kā apgalvo *TVP*, uz vietu, "kurā saistības ir jāizpilda atbilstoši līguma noteikumiem" [54]. Kā norāda *VKI*, patiesībā ir jāpārbauda, vai no pašu šo nolīgto pakalpojumu būtības izriet, ka tie noteikti tiks sniegti tikai ārpus patērētāja pastāvīgās dzīvesvietas valsts [55].

48 Kā izriet no Romas I regulas 23. apsvēruma, šajā regulā paredzēto noteikumu patērētāju līgumu jomā mērķis it īpaši ir aizsargāt patērētāju, kas tiek uzskatīts par līguma vājāko pusi, ar kolīziju normām, kas tā interesēm ir labvēlīgākas nekā vispārējās normas.

49 Pretēji, piemēram, izņēmumam, kurš ir paredzēts Romas I regulas 6. panta 4. punkta b) apakšpunktā saistībā ar pārvadājuma līgumiem, kas nav līgumi saistībā ar kompleksiem ceļojumiem, un kuram līdzvērtīgs izņēmums ir paredzēts Briseles I *bis* regulas 17. panta 3. punktā.

50 Proti, pakalpojumu sniedzējam, kurš var atsaukties uz Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunktu un tādējādi izvairīties no dalībvalsts, kurā ir patērētāja pastāvīgā dzīvesvieta, tiesību imperatīvo normu piemērošanas, jebkurā gadījumā būs jāceļ prasība (un patērētājam būs jāceļ savējā) tās tiesas tiesā atbilstoši Briseles I *bis* regulas 18. panta 1. un 2. punktam. Šī pretruna ir kritizēta doktrīnā. Skat. Calliess, G. P., *Rome Regulations – Commentary on the European Rules of the Conflict of Laws*, Kluwer Law International, 2011, 147. lpp. un minētās atsauces, kā arī Ragno, F., minēts iepriekš, 219. lpp. un minētās atsauces.

51 Skat. šo secinājumu 85. un 87. punktu.

52 *M. Giuliano* un *P. Lagarde* ziņojums, 24. un 25. lpp.

53 Strīdīgais izņēmums bija ietverts 2005. gada 15. decembra Priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I) (COM/2005/0650, galīgā redakcija). Šis izņēmums izraisīja iebildumus no dažu delegāciju puses (Francijas Republika, Itālijas Republika un Austrijas Republika), kuras vēlējās panākt tā atcelšanu, bet citas delegācijas (Lietuvas Republika un Nīderlandes Karaliste) vēlējās to saglabāt, un Luksemburgas Lielhercogiste ierosināja to attiecināt arī uz pārdošanas līgumiem. Dažādas viesnīcu un ēdināšanas nozares profesionālās apvienības ir publiski izteikušās par labu minētā izņēmuma saglabāšanai spēkā, baidoties par to, ka tām tiks piemērotas atšķirīgas tiesības atkarībā no valsts, kurā viņu klientiem ir dzīvesvieta. Skat. Calliess, G. P., minēts iepriekš, 146. – 148. lpp., kā arī McParland, M., *The Rome I Regulation on the Law Applicable to Contractual Obligations*, Oxford University Press, 2015, 554. un 555. lpp.

54 Šajā jomā nevar sniegt argumentāciju pēc analoģijas ar Tiesas judikatūru attiecībā uz Briseles I *bis* regulas 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu. Šajā ziņā Tiesa ir piešķīrusi izšķirošu nozīmi līguma noteikumiem, lai noteiktu "viet[u] dalībvalstī, kur saskaņā ar līgumu pakalpojumu sniedza vai tas būtu bijis jāsniedz", šīs tiesību normas izpratnē. Ja šo pieeju var pamatot gan attiecībā uz minētās tiesību normas formulējumu, gan tajā izvirzīto paredzamības mērķi, tā tomēr ir nevietā saistībā ar Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunktu. Proti, ar šo pēdējo minēto pantu sasniedzamais aizsardzības mērķis, manuprāt, norāda par labu interpretācijai, kura nav atkarīga no veida, kādā ir formulēts līgums.

55 Šajā nozīmē skat. Bělohlávek, A. J., *Rome Convention – Rome I Regulation*, 1. sēj., Juris, 2010, 1167. lpp. Precizēšu, ka tikai tas vien, ka uzņēmējs ir "vērsis" savu darbību "uz" patērētāja pastāvīgās dzīvesvietas valsti, nav pietiekami, lai uzskatītu, ka pakalpojumi tajā ir "sniegti" Romas I regulas 6. panta 4. punkta izpratnē. Pretējā gadījumā šai tiesību normai tiktu atņemta jebkāda lietderīgā iedarbība. Proti, šajā pantā paredzētos aizsargājošos noteikumus katrā ziņā piemēro tikai tad, ja nosacījums saistībā ar "mērķtiecīgi vērstu darbību" ir izpildīts. Atbilstošie elementi, lai izvērtētu, vai uzņēmēja darbība ir "vērsta uz" patērētāja dzīvesvietas valsti, piemēram, reklāmu izplatīšana un patērētāju veiktā līgumu noslēgšana viņu dzīvesvietas valstīs, paši par sevi nav noteicoši, lai konstatētu, ka pakalpojumi patērētājam "ir sniedzami".

77. Manuprāt, relatīvi acīmredzami ir noteikt vietu, kurā patērētājam ir sniedzami pakalpojumi, saistībā ar tādiem pakalpojumiem kā *M. Giuliano* un *P. Lagarde* ziņojumā minētie pakalpojumi tūrisma nozarē un tādi Padomē iztirzātie pakalpojumi kā ēdināšanas vai viesnīcu pakalpojumi. Šajās situācijās pakalpojumu sniegšana pēc savas dabas lokalizējas vienā vietā – uzņēmējs veic prasītās darbības un patērētājs saņem rezultātus, kuri atbilst vienai un tai pašai vietai.

78. Savukārt citu pakalpojumu sniegšana tiek nodrošināta "attālināti", t.i., pakalpojumu faktiskās īstenošanas vieta nesakrīt ar vietu, kurā patērētājs saņem rezultātus. It īpaši gadās, ka šīs divas vietas atrodas dažādās valstīs. Tad pakalpojumi tiek sniegti pārrobežu veidā un uzņēmējam, kā norāda iesniedzējtiesa savā trešajā prejudiciālajā jautājumā, lai izpildītu savas saistības, nav jādodas uz patērētāja valsti.

79. Šajā ziņā es piekrītu iesniedzējtiesas un Komisijas viedoklim, ka iepriekšējā punktā minētajā gadījumā nevar uzskatīt, ka pakalpojumi, kas pienākas patērētājam, "ir sniegti tikai un vienīgi valstī, kas nav viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts" Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunkta izpratnē [56]. Citiem vārdiem, šādā situācijā šajā tiesību normā paredzētais izņēmums nebūtu jāpiemēro.

80. Proti, manuprāt, pirmkārt, Savienības likumdevēja neatlaidība Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunkta formulējumā attiecībā uz to, ka pakalpojumi ir jāsniedz "tikai un vienīgi" ārpus patērētāja pastāvīgās dzīvesvietas valsts, un, otrkārt, paskaidrojumi, kas pamato šo tiesību normu [57], ir vērsta uz to, lai uzsvērtu, ka attiecīgais izņēmums būtu jāpiemēro vienīgi gadījumā, ja, ņemot vērā konkrēto pakalpojumu raksturu, *patērētājam ir jādodas uz ārzemēm, lai tos saņemtu*. Šajā gadījumā līgumam ir nenozīmīga saikne ar savas pastāvīgās dzīvesvietas valsti un cita (acīmredzami) ciešāka saikne ar pakalpojumu sniegšanas valsti [58]. Savukārt tādu pakalpojumu gadījumā, kuri tiek sniegti attālināti, patērētāja pastāvīgās dzīvesvietas valstī līguma saikne ar šo valsti ir nozīmīgāka un patērētājs var pamatoti sagaidīt, ka tiek piemērotas minētas minētās valsts tiesības (vai vismaz tās imperatīvās tiesību normas).

81. Šie apsvērumi, manā skatījumā, ir pilnībā piemērojami tādā lietā kā pamatlietā aplūkotā. It īpaši tas, ka summas atbilst kapitāla daļām, kuras Austrijas patērētāji ir iemaksājuši fiduciārajos kontos (*Treuhandkonten*) Austrijā [59], ka *TVP* ir pārskaitījusi dividendes un citas finansiālās priekšrocības, kuras viņiem pienākas, uz kontiem Austrijā, ka šī sabiedrība pilda savus informēšanas pienākumus, kuri izriet no fiduciārajiem līgumiem, Austrijas patērētājiem nosūtot ziņojumus par viņu fondu pārvaldību Austrijā, un ka tās rīcībā ir tīmekļvietne, kura paredzēta šiem patērētājiem un kurā viņi var aplūkot informāciju un balsot [60], uzsver, ka minētie patērētāji saņem *TVP* sniegto pakalpojumu rezultātu viņu pastāvīgās dzīvesvietas valstī. Līdz ar to Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunktā paredzētais izņēmums, manā skatījumā, nav piemērojams.

82. Ņemot vērā iepriekš minētos elementus, es iesaku Tiesai uz trešo un ceturto jautājumu atbildēt, ka Romas konvencijas 5. panta 4. punkta b) apakšpunkts un Romas I regulas 6. panta 4. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos paredzētais izņēmums attiecībā uz "līgumiem par pakalpojumu sniegšanu, saskaņā ar kuriem pakalpojumus patērētājam sniedz tikai un vienīgi valstī, kura nav viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts", nav piemērojams fiduciārajam līgumam, saistībā ar kuru uzņēmējs sniedz pakalpojumus patērētājam šī patērētāja pastāvīgās dzīvesvietas valstī attālināti no kādas citas valsts teritorijas.

56 Šī interpretācija, manuprāt, noteikti attiecas arī uz tiešsaistē sniegtiem pakalpojumiem. Šajā nozīmē skat. Tang, Z. S., *Electronic Consumer Contracts in the Conflict of Laws*, Hart publishing, 2. izd., 2015, 240. un 241. lpp.

57 Skat. šo secinājumu 74. punktu.

58 Skat. tādu pašu viedokli Calliess, G. P., minēts iepriekš, 148. lpp.

59 Jautājums par to, vai *TVP* ir likumīgi pilnvarota rīkoties ar šo kontu, man nešķiet noteicošs.

60 Apstāklis, ka attiecībā uz *TVP* nepastāv neviens līgumā noteikts pienākums izveidot šo tīmekļvietni, pat ja tas būtu pierādīts, manuprāt, arī nav noteicošs. Katrā ziņā šī tīmekļvietne ir tikai viens no elementiem, ar kuru tiek uzsvērts, ka pakalpojumi ir sniegti "attālināti".

C. Par noteikuma, kurš norāda uz uzņēmēja juridiskās adreses atrašanās vietas tiesību aktiem, negodīgo raksturu Direktīvas par negodīgiem noteikumiem 3. panta 1. punkta izpratnē (otrais jautājums)

83. Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas par negodīgiem noteikumiem 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka starp uzņēmēju un patērētāju noslēgtā fiduciārā līguma par kapitāla daļu komandītsabiedrībā pārvaldību noteikums, kurš nav ticis atsevišķi apspriests un saskaņā ar kuru piemērojamās tiesības ir tās dalībvalsts tiesības, kurā ir uzņēmēja un šīs sabiedrības juridiskā adrese, ir negodīgs šīs tiesību normas izpratnē.

84. Kā es norādīju šajos secinājumos, manuprāt, tiesību akti, kas ir piemērojami tādām līgumsaistībām, kuru pamatā ir strīdīgie fiduciārie līgumi, ir jānosaka atbilstoši Romas konvencijā un Romas I regulā paredzētajiem tiesību normu kolīzijas noteikumiem, precīzāk, atbilstoši noteikumiem patērētāju līgumu jomā, kuri ir norādīti šīs konvencijas 5. pantā un šīs regulas 6. pantā.

85. Romas konvencijas 5. panta 3. punktā un Romas I regulas 6. panta 1. punktā ir paredzēts, ka principā patērētāja līgumu reglamentē *tās valsts tiesību akti, kurā ir patērētāja pastāvīgā dzīvesvieta*. Tātad šajā gadījumā runa būtu par Austrijas tiesībām.

86. Tomēr strīdīgajos fiduciārajos līgumos, atgādināšu, ir paredzēts noteikums par tiesību aktu izvēli, kurā ir norādīti *TVP* un komandītsabiedrību juridiskās adreses tiesību akti, proti, Vācijas tiesības. *VKI* tomēr norāda, ka šis noteikums ir nelikumīgs. It īpaši, tāpat kā citi līguma noteikumi, kuri ir minēti tās prasībā, šis noteikums esot negodīgs.

87. Šajā ziņā atbilstoši Romas konvencijas 5. panta 2. punktam un Romas I regulas 6. panta 2. punktam šāds noteikums par tiesību aktu izvēli principā ir pieļaujams. Tomēr saskaņā ar šīm tiesību normām šādas izvēles iznākumā patērētājam nedrīkst būt liegta aizsardzība, kas tam piešķirta ar tiesību normām, no kurām nevar atkāpties, savstarpēji vienojoties (vai "imperatīvajām tiesību normām" [61]), saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā atrodas viņa pastāvīgā dzīvesvieta. Tātad šajā gadījumā patērētājiem, kuri dzīvo Austrijā (un *VKI* saistībā ar tās prasību par noteikuma izmantošanas izbeigšanu), strīdīgais noteikums nedrīkst liegt atsaukties uz Austrijas tiesību imperatīvajām normām.

88. Spriedumā *VKI*/*Amazon* Tiesa ir nospriedusi, ka atsevišķi neapspriests uzņēmēja vispārējo pārdošanas nosacījumu noteikums, saskaņā ar kuru līgumu, kas ar patērētāju noslēgts elektroniski, reglamentē tās dalībvalsts tiesību akti, kurā ir uzņēmēja juridiskā adrese, ir negodīgs Direktīvas par negodīgiem noteikumiem 3. panta 1. punkta izpratnē, ciktāl tas maldina šo patērētāju, sniedzot viņam kļūdainu priekšstatu, ka līgumam ir piemērojami tikai šīs dalībvalsts tiesību akti, un neinformējot viņu par to, ka viņam saskaņā arī Romas I regulas 6. panta 2. punktu (vai attiecīgā gadījumā Romas konvencijas 5. panta 2. punktu) ir arī tiesības atsaukties uz aizsardzību, kas viņam ir garantēta viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktu imperatīvajās normās [62].

89. Tāpat kā *VKI* un Komisija, es uzskatu, ka šī judikatūra ir attiecināma uz pamatlietu. Šajā ziņā es piekrītu Komisijas viedoklim, ka nav nozīmes tam, ka strīdīgie fiduciārie līgumi, šķiet, nav tikuši noslēgti elektroniski. Proti, manā izpratnē noteikums par tiesību aktu izvēli ir negodīgs, ja, pretēji prasībai par tā formulējumu vienkāršā un skaidri saprotamā valodā, kas noteikta Direktīvas par

61 Saistībā ar šo jēdzienu skat. manus secinājumus lietā *Verein für Konsumenteninformation* (C-191/15, EU:C:2016:388, 99.–101. punkts).

62 Skat. spriedumu *VKI*/*Amazon*, 72.–81. punkts.

negodīgiem noteikumiem 5. pantā, tajā patērētājs netiek informēts par to, ka neatkarīgi no šīs izvēle, viņš var atsaukties uz savas pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību aktu imperatīvajām normām [63]. Formai, kādā ir noslēgts līgums, nav nozīmes saistībā ar šādu argumentāciju. Savukārt apstāklis, ka strīdīgais noteikums neatbilst šai prasībai par informēšanu, ir izšķirošs [64].

90. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz otro jautājumu atbildēt, ka Direktīvas par negodīgiem noteikumiem 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka starp uzņēmēju un patērētāju noslēgtā fiduciārā līguma, kas attiecas uz kapitāla daļu komandītsabiedrībā pārvaldību, noteikums, kurš nav ticis atsevišķi apspriests un saskaņā ar kuru piemērojamās tiesības ir dalībvalsts, kurā ir uzņēmēja un šīs sabiedrības juridiskā adrese, tiesības, ir negodīgs šīs tiesību normas izpratnē, jo tajā patērētājs netiek informēts par to, ka neatkarīgi no šīs piemērojamo tiesību izvēles viņam saskaņā ar Romas konvencijas 5. panta 2. punktu vai Romas I regulas 6. panta 2. punktu ir arī tiesības atsaukties uz aizsardzību, kas viņam ir garantēta imperatīvajās tiesību normās, kuras tiktu piemērotas šī noteikuma neesamības gadījumā.

V. Secinājumi

91. Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, es iesaku Tiesai uz *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, kura atvērta parakstīšanai Romā 1980. gada 19. jūnijā, 1. panta 2. punkta e) apakšpunkts un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I), 1. panta 2. punkta f) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos paredzētais izņēmums attiecībā uz "jautājumiem, ko reglamentē tiesību akti par uzņēmējsabiedrībām un citām korporatīvām vai nekorporatīvām struktūrām", nav piemērojams līgumsaistībām, kuru pamatā ir fiduciārais līgums, kura priekšmets ir kapitāla daļu komandītsabiedrībā pārvaldība.

2) Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, kura atvērta parakstīšanai Romā 1980. gada 19. jūnijā, 5. panta 4. punkta b) apakšpunkts un Regulas Nr. 593/2008 6. panta 4. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos paredzētais izņēmums attiecībā uz "līgumiem par pakalpojumu sniegšanu, saskaņā ar kuriem pakalpojumus patērētājam sniedz tikai un vienīgi valstī, kura nav viņa pastāvīgās dzīvesvietas valsts", nav piemērojams fiduciārajam līgumam, saistībā ar kuru uzņēmējs sniedz pakalpojumus patērētājam šī patērētāja pastāvīgās dzīvesvietas valstī attālināti no kādas citas valsts teritorijas.

3) Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka starp uzņēmēju un patērētāju noslēgtā fiduciārā līguma, kas attiecas uz kapitāla daļu komandītsabiedrībā pārvaldību, noteikums, kurš nav ticis atsevišķi apspriests un saskaņā ar kuru piemērojamās tiesības ir dalībvalsts, kurā ir uzņēmēja un šīs sabiedrības juridiskā adrese, tiesības, ir negodīgs šīs tiesību normas izpratnē, jo tajā patērētājs netiek informēts par to, ka neatkarīgi no šīs izvēles viņam saskaņā ar Konvencijas par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, kura atvērta parakstīšanai Romā 1980. gada 19. jūnijā, 5. panta 2. punktu vai Regulas Nr. 593/2008 6. panta 2. punktu ir arī tiesības atsaukties uz aizsardzību, kas viņam ir garantēta imperatīvajās tiesību normās, kuras tiktu piemērotas šī noteikuma neesamības gadījumā.

63 Skat. spriedumu *VKI/Amazon*, 68. un 69. punkts.

64 Skat. attiecībā uz sīkāku informāciju manus secinājumus lietā *Verein für Konsumenteninformation* (C-191/15, EU:C:2016:388, 95.–104. punkts) un saistībā ar diskusiju par šo judikatūru Mankowski, P., "Just how free is a free choice of law in contract in the EU", *Journal of Private international Law*, 2017, 13:2, 231.–258. lpp., it īpaši 235. – 241. lpp.; Müller, M. F., "Amazon and Data Protection Law – The End of the Private/Public Divide in EU conflict of laws?", *EuCML*, 2016, Nr. 5, 215. un nākamās lpp., kā arī ģenerāladvokāta Dž. Hogana [*G. Hogan*] secinājumus lietā *Lovasné Tóth* (C-34/18, EU:C:2019:245, 87.–89. punkts un 95.–108. punkts).